

GS brief aan Provinciale Staten

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
21 december 2023

Ons kenmerk
PZH-2023-845944452
DOS-2015-0007638

Aan Provinciale Staten

Bijlagen
0

Onderwerp:

Verlenging concessie Drechtsteden, Molenlanden en Gorinchem

Geachte Statenleden,

Met deze brief informeren wij u over ons besluit om de concessie Drechtsteden, Molenlanden en Gorinchem (DMG) met in totaal zeven jaar te verlengen tot 2033. U heeft in uw vergadering van 12 oktober 2022 ingestemd met het voornemen om deze concessie te verlengen. U leest in deze brief over de afspraken die in hoofdlijnen met Qbuzz zijn gemaakt.

Concessieverlenging van totaal zeven jaar

De concessie wordt met in totaal zeven jaar verlengd tot eind 2033. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van twee verlengingsopties zoals opgenomen in het Programma van Eisen bij de concessie, op grond waarvan de concessie met twee en aansluitend met vijf jaar kan worden verlengd. Qbuzz voldoet aan de voorwaarden die de provincie heeft gesteld om de concessie te mogen verlengen met deze periode.

Realisatie beleidswensen

Met de concessieverlenging realiseert de provincie een aantal belangrijke beleidswensen. Deze zijn in het kort:

- Qbuzz gaat over tot de bestelling van nieuwe treinen op de Merwedelingelijn (MLL).
- Alle bussen worden Zero Emissie, uiterlijk per 1 januari 2030. De provincie krijgt invloed op het aantal en de eigenschappen van de Zero Emissiebussen en de stallingslocatie(s). Dit betreft met name de batterijcapaciteit/actieradius van de bussen.
- De provincie spant zich in om zelf nieuwe remiselocatie(s) met verharding en een zware stroomaansluiting in het concessiegebied ter beschikking te stellen. Door remiselocatie(s) ter beschikking te stellen wordt bij een volgende concessie (na 2033) een bijdrage geleverd aan een gelijk speelveld voor nieuwe inschrijvers.

In het vervolg van deze brief wordt dieper ingegaan op deze beleidswensen, de uitwerking ervan en aanvullende voorwaarden van de concessie.

Nieuwe treinen Merwedelingelijn

De directe aanleiding voor de verlenging is de bestelling van nieuwe treinen voor de MLL. Vanwege de introductie van een nieuw Europees treinbeveiligingssysteem (ERTMS) is het noodzakelijk dat treinen hiervoor geschikt zijn. Ombouw van de bestaande treinen bleek duurder te zijn dan de aanschaf van nieuwe treinen. Hiernaast was er een uitdrukkelijke wens van Provinciale Staten voor nieuw materieel, omdat de bestaande treinen diverse tekortkomingen kennen die kunnen worden opgelost met nieuwe treinen.

Omdat de nieuwe treinen moeten worden besteld door de zittende vervoerder en zouden worden geleverd als de bestaande concessie al is afgelopen, was een concessieverlenging noodzakelijk. Daarom heeft u op 12 oktober 2022 besloten Qbuzz te vragen het proces van aanschaf van nieuwe treinen op te starten en het voornemen uit te spreken de concessie te verlengen.

Met nieuwe treinen worden de volgende beleidswensen gerealiseerd:

- Een rolstoeltoegankelijk toilet in elke trein;
- Betere toegankelijkheid, waardoor reizigers met een kinderwagen, of rolstoel zelfstandig kunnen in- en uitstappen;
- Meer deuren waardoor sneller in- en uitstappen mogelijk wordt en de kans op vertragingen kleiner wordt;
- Sneller optrekken, waardoor vertragingen sneller eruit gereden kunnen worden;
- Alle treinen krijgen drie rijtuigen per treinstel, waardoor de capaciteit toeneemt;
- Ten minste hetzelfde aantal fietsplekken per trein als in het huidige materieel.

Kortom, de nieuwe treinen krijgen meer voorzieningen, de kans op vertraging neemt af en de capaciteit neemt toe.

Zero Emissie busvloot en stallingslocaties

Qbuzz wordt verplicht om alle bestaande dieselbussen uiterlijk 1 januari 2030 te hebben vervangen door Nulemissiebussen. De bussen rijden hierdoor straks niet alleen uitstootvrij, maar zijn ook stiller en comfortabeler. De provincie Zuid-Holland geeft hiermee invulling aan de afspraken die zijn gemaakt in het Bestuursakkoord Zero Emissie Busvervoer.

De provincie krijgt invloed op de aanschaf van de nieuwe bussen. Omdat elektrische bussen ten minste vijftien jaar meegaan, zullen ze ook gaan rijden in de periode na het aflopen van deze concessie in 2033. Daarom moet de aanschaf voorbereid zijn op een langere periode. Onder meer de omvang van de batterijen en de hoeveelheid bussen zijn onderdelen waar we invloed op krijgen.

Voor laden van elektrische bussen moeten stallingslocaties worden voorzien van laadinfrastructuur. Het stroomnet in ons land en onze provincie wordt steeds zwaarder belast. Daarmee wordt het steeds lastiger om tijdig laadinfrastructuur aan te leggen. De investeringen hierin zijn bovendien hoog en moeten over een langere periode worden afgeschreven dan de resterende duur van een concessie. Een laadlocatie kan bovendien een vervoerder een voordeel geven bij inschrijving voor een nieuwe concessie. Daarom is het logisch dat de provincie meer regie neemt op aanleg van deze infrastructuur.

Voor de stallingslocaties geldt dat de provincie in samenspraak met Qbuzz (locatie, oppervlakte), gemeenten (locaties) en de netbeheerder (beschikbare netwerkcapaciteit) op zoek gaat naar mogelijke locaties. Als deze locaties gevonden zijn, spant de provincie zich in voor het ter beschikking stellen van de grond met verharding (inclusief aansluitpunten voor de laadinfrastructuur) en een zware stroomaansluiting. Qbuzz draagt zorg voor de op die locatie benodigde opstellen en laadinfrastructuur en draagt deze over aan de nieuwe concessiehouder na 2033, waarmee deze ook in de volgende concessie gebruikt kunnen worden.

Aanvullende afspraken

Om het aanbod in de nieuwe concessie te realiseren hebben we een aantal afspraken gemaakt met Qbuzz en aanpassingen gedaan aan de concessie. Deze zijn:

- Aanpassing van de overnameregeling die de overgang van materieel naar de volgende concessie regelt;
- Een aangepaste indexatie van de exploitatiesubsidies van de provincie aan de vervoerder. Nu wordt de exploitatiebijdrage geïndexeerd volgens de zogenaamde Landelijke Bijdrage Index (LBI) Bus Diesel. Vanaf 2024 wordt deze geïndexeerd op een mix van LBI Bus Diesel, LBI Bus Elektrisch en LBI Trein Elektrisch. Hiermee is de indexatie in lijn met de werkelijke kostenontwikkeling in de concessie;
- Bij het opstellen van de business case van de concessie was de LBI voor 2023 nog niet bekend. Daarom is gebruik gemaakt van een raming. Om overcompensatie te voorkomen is afgesproken dat een afwijking in het voordeel van Qbuzz ten goede komt aan het reizigersopbrengstenfonds. Een afwijking in het nadeel van Qbuzz wordt gecompenseerd door de geplande uitbreiding van het aantal DRU's bij te stellen.
- De provincie gaat een Meerpartijovereenkomst (MPO) aan met Qbuzz en een nader te bepalen financier. Hiermee kan Qbuzz nieuwe treinen en bussen financieren tegen lagere rentekosten. Gelet op het feit dat deze MPO als alternatief voor een garantstelling dient, dienen Provinciale Staten in te stemmen met het aangaan hiervan door Gedeputeerde Staten. De betreffende Statenvoordracht is reeds aan u toegezonden ter besluitvorming.
- Door het ter beschikking stellen van een MPO voor de financiering van het nieuwe materieel kunnen de rentelasten beperkt worden. Het is echter onzeker of Qbuzz een financiering voor de treinen kan afsluiten tegen de rentepercentages waar in de Financieel Economische Onderbouwing mee gerekend is. Afgesproken is dat de provincie dit risico draagt. In dat kader worden Provinciale Staten gevraagd een bedrag van € 10 mln beschikbaar te stellen om dit risico van hogere financieringslasten af te dekken. Het betreffende Statenvoorstel is reeds aan u toegezonden ter besluitvorming.
- De provincie stelt een bedrag van € 3,8 miljoen ter beschikking uit het bestaande Transitiefonds OV. Daarmee kan het voorzieningenniveau in de periode 2024 t/m 2027 op peil gehouden worden. Dit is onder voorbehoud van instemming door Provinciale Staten. Het betreffende Statenvoorstel is reeds aan u toegezonden ter besluitvorming.
- Om overcompensatie te voorkomen, en daarmee te waarborgen dat te allen tijde wordt voldaan aan de Europese staatssteunregels, is vastgelegd dat Qbuzz geen groter rendement mag maken dan 2% van de omzet gerekend over de totale concessieperiode. Als het rendement hoger uitvalt wordt dat meerdere door de provincie afgeroomd. Daarnaast zal de Provincie begin 2024 een financiële analyse laten uitvoeren door een financiële deskundige.

Indien uit deze analyse blijkt dat als gevolg van dit besluit doorgevoerde wijzigingen in de concessie onbedoeld een voordeel voor Qbuzz opleveren, zal Qbuzz op eerste verzoek van de Provincie dit voordeel aan de Provincie afdragen. Hiermee wordt gewaarborgd dat het economisch evenwicht van de concessie niet wijzigt in het voordeel van Qbuzz.

- Aan de definitieve concessieverlenging is een aantal voorwaarden verbonden, waaronder de voorwaarde dat Qbuzz uiterlijk 1 april 2024 daadwerkelijk de nieuwe treinen bestelt.

Ook zijn met Qbuzz een aantal procesafspraken gemaakt omdat een aantal toekomstige kosten nu niet kunnen worden overzien. In de Financieel Economische Onderbouwing (FEO) van de concessie is gewerkt met een reële inschatting van de kosten die zo veel als mogelijk zijn onderbouwd aan de hand van extern advies. Dit gaat onder meer om aanschafkosten en rentekosten van de trein en effecten van nieuwe stallingslocaties voor zowel trein als bus. Als deze kosten in de praktijk hoger of lager uitvallen zullen ze worden verrekend met de provincie. Dit kan door middel van een aanpassing aan het voorzieningenniveau of wijziging van de exploitatiesubsidie. Voor eventuele aanvullende exploitatiesubsidies zal nadere besluitvorming moeten plaatsvinden.

Tot slot

We zijn ervan overtuigd dat met deze verlenging het openbaar vervoer in de concessie DMG een belangrijke kwaliteitsimpuls krijgt en voorbereid is op de toekomst. Tegelijkertijd is de continuïteit van de concessie voor de komende jaren verzekerd. Vanzelfsprekend houden we u op de hoogte van de ontwikkelingen in de concessie in de komende jaren, waaronder de implementatie van de nieuwe treinen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J. Smit